

Sillabu Storja Ġenerali Għall-Idax-il Sena (2018-2021)

Dipartiment tal-Istorja fi hdan id-Direttorat għall-Programmi ta' Tagħlim u Assessjar

Daħla - Is-Sillabi tal-Istorja Ġenerali

1. Għanijiet Ġenerali

L-għanijiet ewlenin li għandhom jiggwidaw t-tħaddim ta' dan is-sillabu huma li l-istudenti:

- Ikunu konxji ta' x'inhi l-istorja u x'inhu l-iskop wara t-tagħlim ta' dan is-suġġett;
- Isiru konxji li l-istorja hi bbażata fuq tipi differenti ta' evidenza bħal fdalijiet arkeoloġiċi, dokumenti, manuskritti, mapep, ittri eċċ.
- Isiru iżjed konxji mill-wirt storiku f'pajjiżna biex b'hekk japprezzaw iżjed il-bżonn tal-konservazzjoni u r-restawr;
- Janalizzaw dak li seħħ fl-imgħoddi, biex jifhmu l-implikazzjonijiet tal-preżent u jiffurmaw aspirazzjonijiet għall-ġejjieni;
- Jiksbu ħiliet partikolari marbutin mat-tagħlim tal-istorja, bħal ġbir ta' informazzjoni minn sorsi u l-interpretazzjoni tagħhom, janalizzaw it-tibdil u l-kontinwità matul iż-żminijiet u l-kawżi u l-effetti ta' ġrajjet fl-istorja, josservaw u jaslu għall-konklużjonijiet, jimmaġinaw lilhom infushom jgħixu fi żmien partikolari fl-imgħoddi (empatija) u jiżviluppaw ideja ċara ta' kronoloġija u sekwenza fl-istorja;
- Jitgħallmu sa fejn hu possibbli permezz ta' esperjenza diretta fi żjarat f'siti storiċi biex b'hekk it-tagħlim ikun iżjed stimulant u jibqgħu jiftakru aktar;
- Isiru konxji li t-tagħlim tal-istorja mhuwiex biss tagħlim akkademiku, iżda mezz biex l-istudenti jwessgħu l-kultura tagħhom;
- Jagħrfu li bħalma s-soċjetà inbidlet matul iż-żminijiet u għadha tinbidel, huma għandhom jakkwistaw it-tnejn meħtieġa biex jaddattaw ruħhom għall-bidliet tal-ġejjieni;
- Jistudjaw l-istorja ta' Malta f'kontest iżjed wiesgħa li jinkludi l-isfond Mediterranju u Ewropew.

2. Kuncetti u Ħiliet li għandhom ikunu żviluppatti

- **Iż-Żmien u l-Kronoloġija.** L-istudenti għandhom iqiegħdu l-ġrajjet storiċi fil-perspettiva taż-żmien. Għalhekk għandhom jikkalkolaw kemm damu diversi ġrajjet u jikkonsidraw is-sekwenza tagħhom. B'hekk jifhmu aħjar xi jfissru d-dati u jkollhom stampa iżjed ċara ta' kif żvolgħew il-ġrajjet.
- **Bidla u Kontinwità.** L-istudenti għandhom jifhmu t-tibdiliet li għadda minnhom il-bniedem matul iż-żmien. Billi jifhmu l-aspetti varji ta' differenza u similitarità li għadda minnhom il-bniedem fil-ġrajjet u f'dak kollu li r-nexxielu joħloq.
- **Kawżi u Konsegwenzi.** L-istorja hi ġrajjet il-bniedem. Għalhekk l-istudenti għandhom jifhmu sewwa x'kienu l-kawżi jew il-motivi għala l-ġrajjet seħħew u x'kienu l-effetti immedjati u mbiegħda tagħhom. B'hekk ikunu jistgħu janalizzaw u jevalwaw aħjar it-tagħrif li jkunu qegħdin jieħdu.
- **Empatija.** Meta jempatizzaw, l-istudenti jkunu qegħdin jaħsbu bil-moħħ ta' persuna li kienet tgħix fil-passat. F'eżerċizzju bħal dan l-istudenti jakkwistaw il-ħiliet biex jifhmu iżjed l-istorja. B'hekk jifhmu aħjar kemm ir-reazzjonijiet u l-attitudnijiet tal-bnedmin li kienu jgħixu fi żminijiet differenti u jqabbluhom ma' dawk tal-preżent.

- **L-użu tas-sorsi.** L-użu tas-sorsi primarji u sekondarji għandu jagħmel it-tagħlim tal-istorja iżjed motivat u effettiv. L-istudenti jkunu jistgħu jiżviluppaw il-ħiliet billi jippruvaw jinferixxu jew jipotizzaw x'dawl jagħtu s-sorsi fuq il-ħajja fl-imgħoddi. L-istudenti jippruvaw jisiltu fatti, opinjonijiet, konklużjonijiet u ġeneralizzjonijiet mis-sorsi minnflok jingħataw biss it-tagħrif meħtieġ.

3. It-Thaddim ta' dan is-sillabu

Għalhekk matul it-tħaddim ta' dan is-sillabu, għandha tingħata importanza kontinwa:

- Lill-kunċetti storiċi u l-ħiliet li għandhom ikunu żviluppati fl-istudenti;
- Li t-temi mill-istorja ta' Malta jsiru fl-isfond iżjed wiesgħa li jinkludi dak Mediterranju u Ewropew;
- Li l-użu tas-sorsi li jagħmlu t-tagħlim iżjed relevanti u interessanti;
- Għall-apprezzament ikbar mill-istudenti tal-importanza tas-siti storiċi u l-bżonn tal-konservazzjoni u r-restawr.

4. Strategiji ta' tagħlim

L-għalliema għandhom jipprezentaw il-lezzjonijiet b'mod stimulant u interessanti biex l-istudenti jifhmu aħjar il-kunċetti li jkunu qed jiġu spjegati. Jeħtieġ ukoll li fix-xogħol li jingħata lill-istudenti, jinżamm bilanċ bejn il-komponenti differenti, li huma:

- It-Tagħrif (*Recall of Knowledge*)
- Il-Fehma (*Understanding of Knowledge*)
- Il-ħiliet, l-Attitudnijiet u l-Kompetenzi (Skills, Attitudes, Competences)

Biex dawn l-għanijiet ikunu jistgħu jintlaħqu, l-għalliema jistgħu jużaw metodoloġija differenti bħal: diskussjoni fil-klassi, *role plays* u drama, *brainstorming*, materjal awdjo-viżiv, intervisti, logħob u dokumenti simulati, kitba ta' rapporti, xogħol ta' arti u *craft*, mudelli, proġetti u żjarat edukattivi. Id-diskussjoni fil-klassi jew fi gruppi għandha tingħata l-importanza li jixirqilha. B'hekk, din tkun qed tgħin biex permezz tal-istorja, l-istudenti jiżviluppaw ħiliet trasferibbli meħtieġa fit-tagħlim tul il-ħajja.

Ix-xogħol li għandu jingħata lill-istudenti għandu jkun stimulant u interessanti u jinkludi xogħol ta' riċerka ħafifa minn sorsi sekondarji dwar xi tema marbuta mas-sillabu. Varjetà ta' sorsi bħal illustrazzjonijiet, stampi, ritratti, mapep, *posters*, *charts*, *time-lines*, u tabelli oħra jistgħu jintużaw b'mod stampat jew digitali permezz tal-IWB. Dan iżid il-possibilità għall-għalliema biex jaddottaw sistema ta' assessjar formattiv.

5. Objettivi għall-assessjar

L-assessjar għandu jevalwa kemm l-istudenti kapaċi:

- Jesprimu fatti storiċi b'forma narrattiva u kreattivi;
- Jagħtu tagħrif bażiku fuq l-istorja u jiżviluppaw kunċetti u ħiliet marbuta magħha;
- Iħarsu lejn il-ġrajjet minn għajnejn ta' nies li għexu fil-passat (empatija u perspettiva storika);
- Jwieġbu mistoqsijiet marbuta ma' sorsi b'mod konċiż, dirett u relevanti.

Il-Ħdax-il Sena - Is-Sillabu fil-Qosor (2018-2021)

Lezzjonijiet

11.1 Il-Preistorja		3 lezzjonijiet
11.1.1	Iż-Żmien Neolitiku, Żmien it-Tempji u Żmien il-Bronż	3
11.2 Il-Wirt Arkitettoniku taċ-Ċiviltajiet tal-Mediterran		4 lezzjonijiet
11.2.1	Il-Piramidi, l-Akropoli, u t-tempji f'Agrigento	2
11.2.2	Il-Kolossew, il-fdalijiet f'Kartaġni u l-Alhambra	2
11.3 Il-Karatteristiċi ewlenin tal-kampanja Maltija		3 lezzjonijiet
11.2.1	It-taqsimiet tar-razzett Malti	1
11.2.2	Il-ħitan tas-sejjeħ, il-girna, id-dura u l-imtieħen	1
11.3.3	Il-ħtieġa li nippreżervaw ta' dan il-wirt	1
11.4 L-użu tal-qagħda strategika ta' Malta matul iż-żmien		2 lezzjonijiet
11.4.1	Il-kontribut ta' Malta għal qawwiet li ħakmu fil-Mediterran	2
11.5 It-twaqqif tal-Unjoni Ewropea u d-dħul ta' Malta f'din l-għaqda		2 lezzjonijiet
11.5.1	It-twaqqif u t-tkabbir tal-Unjoni Ewropea	1
11.5.2	Kif din is-sħubija effettwat lil Malta	1

Total tal-Lezzjonijiet 14

11.1 Il-Preistorja Maltija (3 lezzjonijiet)

Taqsimiet tat-Tema	Miri ta' Taghlim	Noti
a. il-perjodu Neolitiku	<p>L-istudenti għandhom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jifhmu kif il-preistorja kienet tinqasam fi tliet żminijiet ewlenin. 	<p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • xi tfixxer il-preistorja; • it-tlett taqsimiet prinċipali tal-preistorja f'Malta (iż-Żmien Neolitiku, Żmien it-Tempji u Żmien il-Bronż) u referenza għall-fażijiet differenti ta' dawn il-perjodi. <p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • l-ewwel fdalijiet ta' djar fi Skorba; • l-oqbra Neolitiċi (eż. dawn fix-Xemxija); • Il-kumpless tat-tempji tal-Ġgantija
b. Żmien it-Tempji	<ul style="list-style-type: none"> • ikollhom tagħrif dwar u jkun konxji mill-importanza tal-imqades u l-fdalijiet. • jifhmu kif u għaliex għandna nħarsu dan il-wirt. 	<p>Referenza għall-imqades prinċipali:</p> <ul style="list-style-type: none"> • L-Ipoġew ta' Ғal Saflieni; • Ғaġar Qim; • Tarxien; • Mnajdra
c. Żmien il-Bronż	<ul style="list-style-type: none"> • ikollhom tagħrif dwar il-fdalijiet ta' dan il-perjodu u jifhmu x'dawl jagħtu fuq il-ħajja tal-bniedem f'dak iż-żmien. 	<p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • l-istrutturi u l-karatteristiċi ta' dawn t-tempji; • tpingijiet u dekorazzjonijiet u x'juru dawn dwar il-ħajja tan-nies f'dak iż-żmien; • kif dan il-wirt storiku qiegħed jiġi rrestawrat u mħares illum. <p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ғitan difensivi eż. Borġ in-Nadur u l-Baħrija; • x'dawl jagħtu fuq il-ħajja tal-bniedem f'dak iż-żmien.

11.2 Il-Wirt Arkitettoniku ta' Ċiviltajiet fil-Mediterran (4 lezzjonijiet)

Taqsimiet tat-Tema	Miri ta' Taghlim	Noti
a. il-Piramidi tal-Eġittu	<p>L-istudenti għandu jkollhom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tagħrif dwar u jifhmu l-importanza tal-Piramidi. 	<p>Il-punti prinċipali għandhom ikunu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • il-Piramida l-Kbira mibnija madwar is-sena 2600 Q.K.; • inbnew bħala oqbra gisem ibbalzmat tal-Farawni; • l-aktar tlieta magħrufa jinsabu f'Giza; • x'inhi l-Isfinga (<i>sphinx</i>) u għaliex insibu qrib il-Piramidi; huma xhieda tal-ħila tal-inġiniera u l-ħaddiema Eġizzjani.
b. l-Akropoli ta' Ateni	<ul style="list-style-type: none"> • tagħrif dwar u jifhmu l-importanza tal-Akropoli ta' Ateni. 	<p>Il-punti prinċipali għandhom ikunu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • l-għolja ntużat għal qima, post ta' abitazzjoni u fortizza għad-difiża; • il-Partenon, l-aktar tempju importanti fost it-tlieta li nsibu fl-Akropoli; • stil Doriku bi sbatax il-kolonna għat-tul u tmienja fil-wisa'; • xeni mill-mitoloġija Griega; • il-ħsarat li garrbet matul iż-żmien: serq, terremoti, nirien, gwerer, vandaliżmu, tniġġis.
c. tempji Griegi f'Agrigento	<ul style="list-style-type: none"> • tagħrif dwar u jifhmu l-importanza tat-tempji Grieg f'Agrigento. 	<p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wied it-Tempji - eż. it-tempji ta' Ġuno, Concordia, Hercules, Zeus, u Demeter; • għaliex nbnew; • inbnew fir-4 u 5 seklju Q.K.; • l-istil użat; • l-istat tagħhom illum;
d. Il-Kolossew f'Ruma	<ul style="list-style-type: none"> • tagħrif dwar u jifhmu l-importanza tal-Kolossew f'Ruma. 	<p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • inbena fis-sena 72 W.K.; • fih erba' sulari; 80 arkata fit-tliet sulari t'isfel; ir-raba' sular huwa itwal u fih bosta twieqi l-arkati huma mifruda minn xulxin b'kolonni ddekorati fit-tarf; • għall-bidu kienu għall-ġlied tal-gladjaturi bejniethom jew ma' annimali feroċi; • skont it-tradizzjoni Nisranija, fi żmien il-perskuzzjonijiet, l-ewwel Insara kienu jintefgħu biex jinqatlu mill-annimali selvaġġ;

<p>e. fdalijiet Rumani f'Sabratha u f'Kartaġni</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tagħrif dwar u jifhmu l-importanza tal-fdalijiet Rumani f'Sabratha u f'Kartaġni. 	<p>Il-punti prinċipali huma:</p> <p>Sabratha:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sabratha mibnija fl-1 u 2 seklu W.K.; • fih insibu teatru Ruman fi stat tajjeb, illum jintuża għall-kunċerti u rappreżentazzjonijiet oħra • fdalijiet oħra: banjijiet pubbliċi, tempji, mużajk, funtani, kolonni; <p>Kartaġni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ir-Rumani bnew fuq il-fdalijiet ta' Kartaġni Antika wara li kienu qerduha fl-aħħar Gwerra Punika (146 Q.K.); • l-Għarab qerdu ħafna minn Kartaġni Rumana. L-istorja ta' Kartaġni Antika illum tinsab fin-nekropoli (post għad-dfin); • fdalijiet mill-perijodu Ruman - eż. banjijiet, amfiteatru, akwedott, kolonni, statwi, mużajk.
<p>f. l-arkitettura Mora tal-Alhambra</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tagħrif dwar u jifhmu l-importanza tal-arkitettura Mora ta' Alhambra. 	<p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • it-tifsira tal-kelma 'Mora'; • l-importanza tal-belt ta' Granada - palazzi, funtani u ġonna eż. <i>Lions' Court</i>, il-ġonna ta' <i>Generalife</i>, il-fortizza ta' Alcazar; • bini Rinaxximentali u Barokk li żdied mis-slaten Insara wara r-Rikonkwista.
<p>a. apprezzament ta' dan il-wirt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • japprezzaw aktar il-wirt li għandna fil-Mediterran, wirt li jmur lura eluf ta' snin u hu parti integrali mill-wirt Ewropew. Il-wirt Malti jiffirma parti minn din l-istampa ġenerali. 	<p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • il-preservazzjoni ta' dawn il-fdalijiet; • hu ta' attrazzjoni turistika u mezz ta' dħul għall-ekonomija tal-pajjiżi fejn jinstabu.

11.3 Il-karatteristiċi ewlenin tal-kampanja Maltija (3 lezzjonijiet)

Taqsimiet tat-Tema	Miri ta' Taghlim	Noti
b. Ir-razzett	<p>L-istudenti għandu jkollhom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tagħrif dwar ir-razzett Malti u jifhmu l-karatteristi i ewlenin tiegħu u l-għala dan kien importanti. 	<p>Il-punti ewlenin huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mibni f'nofs ir-raba'; • oriġini Għarbija (saqaf ċatt biex jin abar l-ilma tax-xita u ismijiet tal-kmamar semitiċi - eż. għorfa); • adattat għall-klima Maltija (iżomm il-frisk fis-sajf u s-sħana fix-xitwa); • joffri kenn u sigurtà; • jaqdi l-bżonnijiet soċjali u ekonomiċi tal-bidwi; • l-erba' partijiet prinċipali u l-użu tagħhom: maqjel, għorfa, bitħa, mandra. • karatteristiċi tar-razzett: ġeneralment jikkonsisti f'sular wieħed, kantunieri u ħnejjiet mibnija bis-sejjeħ, bir jew ġibja għall-ħażna tal-ilma, b'xorok u ċangaturi tal-franka midluka biż-żejt tal-kittien, nuqqas ta' ħġieġ fit-twieqi, l-użu tal-kileb, il-ħorża, it-taraġ mikxuf fil-bitħa, is-setaħ u l-barumbara. • bosta rziezet illum saru <i>converted farmhouses</i>, b'kumditajiet u lussu għal residenti Maltin, barranin jew turisti. <p>Il-ħorża:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ġebli li tkun fuq il-bokka tal-bir; • tikkonsisti f'ġebli waħda tal-franka; • għamla ta' piramida bla punta. <p>Il-barumbara:</p> <ul style="list-style-type: none"> • insibuha mal-ħitan ta' rziezet qodma; • ġeneralment mibnija fil-għoli; • żewġ fillieri toqob magħmulin apposta; • biex ibejjet fihom il-ħamiem.
c. Il-ħitan tas-sejjeħ	<ul style="list-style-type: none"> • tagħrif dwar il-ħitan tas-sejjeħ u jifhmu x'inhu l-użu tagħhom. 	<p>Il-punti ewlenin huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • x'aktarx imorru lura għall-ħakma Għarbija; • jifirdu għalqa minn oħra u l-għelieqi mit-toroq; • speċi ta' taraġ biex l-għelieqi jinħadmu fuq terran wieħed. • ideali għal kundizzjonijiet ġeografiċi ta' Malta; • mibnija b'sengħa kbira, ġebli fuq ġebli mingħajr tajn, ġebel ta' daqs differenti; • l-ilma tax-xita kien jiskula minn bejn il-ġebel mingħajr ma jgħorr il-ħamrija. Għalhekk dawn il-ħitan ikunu mimlija pjanti u ħaxix selvaġġ.

<p>d. Il-ġirna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tagħrif dwar il-giren u jifhmu l-karatteristiċi ewlenin ta' tagħhom u għaliex dawn kienu importanti. 	<p>Il-punti ewlenin huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tintuża għal kenn mill-qilla tax-xemx jew mix-xita jew ksieħ; • mibnija b'ġebel li jingabar mill-għalqa; • mibnija fuq stil ta' ħajt tas-sejjeħ; • giren tondi u kwadri; • ħajt ta' barra jinbena inklinat biex jilħaq il-livell tas-saqaf; • ħitan dobbli. L-ispazju jintela bil-mazkan u ż-żrar; • bieb wieħed li dejjem iħares lejn il-Lvant; • tintuża bħala maqjel fejn ir-raħħala jdaħħlu l-bhejjem, jagħlfuhom u jħalluhom jistkennu fil-maltemp; • l-importanza tal-preservazzjoni ta' tagħha.
<p>e. Id-dura</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tagħrif dwar dawn u jifhmu x'kienu l-karatteristiċi ewlenin ta' tagħhom u għaliex dawn kienu importanti. 	<p>Id-dura:</p> <ul style="list-style-type: none"> • post fejn il-kaċċatur jew in-nassab jarma dawra tond jew qaleb kbir mibnija bil-ġebel tas-sejjeħ;
<p>f. L-imtiehen</p>		<p>Il-punti ewlenin huma:</p> <p>L-imtiehen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • komuni ħafna fl-imgħoddi; • Triq it-Taħħan – evidenza li xi darba kien hemm mithna f'dik it-triq; • jaħdmu bir-riħ, jikkonsistu f'sitt iqluġħ; • jidhnu l-qamħ għall-użu tal-familji tal-inħawi; • imtiehen restawrati - ez. fiż-Żurrieq u fil-Qala, Għawdex
<p>g. għaliex għandna d-dmir nippreżervaw dan il-wirt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • jifhmu l-ħsara ambjentali li qegħda issir fil-kampanja u l-importanza tal-preservazzjoni u r-restawr ta' dan il-wirt. 	<p>I-punti ewlenin huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • xhieda tal-ħajja tal-imgħoddi; • jagħti dehra karatteristika u identità lill-ambjent Malti; • juri l-ħila tal-ħaddiem Malti; • xhieda ta' kemm l-istil ta' ħajja kien sempliċi u iebes fl-imgħoddi. <p>Il-punti ewlenin huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • xi drabi dan il-wirt jispiċċa abbandunat u vittma tal-vandalizmu; • jitwaqqa' biex jagħmel il-wisa' għall-bini modern; • dan il-wirt qed jintilef bil-mod il-mod; ir-restawr innifsu jista' jwassal biex tintilef il-karatteristika ta' dan il-wirt (eż. <i>converted farmhouses bis-swimming pool</i>).

11.4 L-użu tal-qagħda strateġika ta' Malta matul iż-żmien (2 lezzjonijiet)

Taqsimiet tat-Tema	Miri ta' Tagħlim	Noti
<p>a. l-interess tal-qawwiet il-kbar matul iż-żmien.</p> <p>b. il-kontribut ta' Malta.</p>	<p>L-istudenti għandhom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jifhem l-importanza tal-Port il-Kbir u għaliex diversi qawwiet urew interess f'Malta matul iż-żmien; • ikollhom taġrif dwar u jifhem is-sehem kbir li tat Malta lill-pajjiżi oħra matul iż-żminijiet; • ikunu konxji mir-rwol ta' Malta illum meta mqabbel ma' imġhoddi. 	<p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • il-pożizzjoni strateġika ta' Malta; • qawwiet barranin li hakmu l-Gżejjer Maltin matul iż-żminijiet; • pajjiżi oħra li f'xi żmien urew interess f'Malta (eż. Il-Ġermanja, ir-Russja). <p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kif bosta qawwiet għamlu użu minn Malta qabel l-1530; • l-importanza marittima ta' Malta matul il-perijodu tal-Kavallieri; • is-sehem ta' Malta f'diversi gwerer - eż. il-Gwerer Napoljoniċi, il-Gwerra tal-Krimea, iż-Żewġ Gwerer Dinjija; • l-impatt li ħalla l-ftuħ tal-Kanal tas-Swejz; • il-Port il-Kbir bħala ċentru ta' servizzi fil-Mediterran - eż. it-tarzna; maħżen għall-faħam. <p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bidla fir-rwol ta' Malta wara l-Indipendenza; • Malta bħala ċentru tas-servizzi fil-Mediterran; • ir-rwol ta' Malta illum - eż. il-port ħieles.

11.5 L-Unjoni Ewropeja u d-dhul ta' Malta f'din l-għaqda (2 lezzjonijiet)

Taqsimiet tat-Tema	Miri ta' Tagħlim	Noti
<p>a. l-iskop politiku u ekonomiku wara t-twaqqif tal-Unjoni Ewropea</p>	<p>L-istudenti għandhom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jifhmu għala nħass il-ħtieġa għall-għaqda Ewropea wara t-Tieni Gwerra Dinjija; • jifhmu kif u għaliex l-UE kibret matul is-snin. 	<p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • il-bżonn tal-pajjiżi Ewropej jikkellmu b'vuċi waħda biex ikollhom influwenza fid-dinja (Jean Monnet); • ir-rieda li tkun evitaw gwerra oħra qalila fl-Ewropa. • il-ħtieġa ta' kooperazzjoni industrijali u ekonomika bejn l-Ewropej; • swieq akbar li jwasslu għal kompetizzjoni, produttività ikbar u livell ta' għajxien aħjar. <p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • it-Trattat ta' Ruma fl-1957 li waqqaf is-Suq Komuni bl-ewwel 6 membri: Franza, il-Ġermanja tal-Punent, l-Italja; il-Belġju, l-Olanda u l-Lussemburgu); • It-tkabbir tal-Unjoni Ewropeja permezz ta' mappa (b'emfasi fuq is-sitt membri oriġinali u t-tkabbir li sar sal-2004 bid-dhul ta' Malta Unjoni); • It-Trattat ta' Maastricht (1992): l-isem uffiċjali jsir Unjoni Ewropea, suq wieħed, moviment ħieles tal-persuni, prodotti, kapital u servizzi; regoli komuni li jħarsu l-livelli fil-qasam tax-xogħol, saħħa, ambjent; iżjed kooperazzjoni fid-difiża, ftehim dwar munita Ewropea komuni bid-dhul tal-Ewro fl-2002. <p>Il-punri prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • il-waqqgħa tal-Komuniżmu u t-tmiem tal-Gwerra Bierda wassal biex ħafna pajjiżi fil-Lvant tal-Ewropa jsiru membri fl-Unjoni Ewropea. • L-Unjoni Ewropea kienet tiggarrantixxi stabbilita ekonomika, finanzjarja u politika; • it-tneħħija ta' kontrolli żejda bejn il-fruntieri (il-ftehim ta' Schengen); • l-għotja taċ-ċittadinanza Ewropea bid-dritt li wieħed jivvjaġġa, jistudja, jaħdem u jgħix fl-istati membri; • għajjnuna għal żvilupp fl-infrastruttura, l-ambjent, l-educazzjoni eċċ.

<p>b. Malta u l-Unjoni Ewropea</p>	<ul style="list-style-type: none"> • jifhmu għaliex Malta għażlet li tissieheb fl-UE; • ikunu l-proċess ta' kif Malta saret membru; • Kif din is-sħubija affettwat lil-Maltin. 	<p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • L-ekonomija Maltija kienet diġà marbuta u tiddependi fuq l-EEC; • Bi sħubija, Malta kien se ikollha suq ikbar għall-prodotti u s-servizzi tagħha; • Malta tkun tista' tirċievi għajjnuna finanzjara mill-UE biex twettaq proġetti kbar; • Malta kienet tħaddan il-prinċipji tad-demokrazija, tas-suq ħieles, tad-drittijiet ċivili u tas-saltna tad-dritt bħall-Unjoni Ewropea. <p>Il-punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Malta tapplika biex issir membru (16 ta' Lulju 1990); • 1996: bidla fil-Gvern Malti waqqfet it-talba għal sħubija. Minflok saret talba għal żona industrijali ħielsa mal-Unjoni Ewropea (<i>Partnership</i>). • 1998: bidla oħra fil-Gvern Malta u t-talba ta' Malta biex issir membru reġgħet giet riattivata; • il-poplu Malti vvota favur is-sħubija fir-referendum ta' Marzu 2003; • f'April 2003 Malta tiffirma t-trattat tas-sħubija f'Ateni; • f'1 ta' Mejju 2004 Malta saret uffiċjalment membru fl-Unjoni Ewropea. <p>Xi punti prinċipali huma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • drittijiet taċ-ċittadin imħarsa; • sehem iżjed attiv f'dinja globalizzata; • għajjnuna mill-Unjoni Ewropea f'diversi proġetti infrastrurali - eż. toroq; • opportunitajiet għaž-żagħżagħ fl-edukazzjoni u t-taħriġ vokazzjonali; • iżjed għarfien tal-importanza li nieħdu ħsieb ambjent; • taħriġ għal dawk bla xogħol; • it-tneħħija tal-monopolji u sussidji bla rażan; • id-dħul ta' industriji godda: eż. servizzi finanzjarji, gaming u farmaċewtika; • id-dħul tal-Ewro fl-1 ta' Jannar 2008.
------------------------------------	---	---

N.B. Ma huwiex mistenni li l-istudenti jkunu jafu d-dettalji kollha li jidhru fin-noti għall-għalliema. L-importanti hu li dawn ikunu kapa i jidentifikaw dan il-wirt, ikunu jafu tagħrif bażiku fuqu u jifhmu l-importanza tiegħu.

©Dipartiment tal-Istorja fi ħdan id-Direttorat għall-Programmi ta' Tagħlim u Assessjar (2018)